

LATVIJAS REPUBLIKAS TIESĪBSARGS

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010; Tālr.: 67686768; Fakss: 67244074; E-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv

Rīgā

2011.gada 25.augustā Nr. 6-6/202

Atzinums pārbaudes lietā
Nr. 2011-202-26I

2011.gada 1.jūlijā Tiesībsarga birojā tika saņemts Jūsu 2011.gada 10.jūnija iesniegums (reģistrēts ar Nr.1053), kur norādāt uz nevienlīdzīgu attieksmi priekšvēlēšanu debašu cikla „Izvēlies nākotni!” veidošanā.

Izvērtējot saņemto informāciju, uz Jūsu iesnieguma pamata tika ierosināta pārbaudes lieta Nr. 2011-202-26I. Objektīvai pārbaudes lietas izskatīšanai Tiesībsargs vērsās pie Valsts SIA „Latvijas Televīzija” ar lūgumu sniegt skaidrojumu par Jūsu iesniegumā norādīto. Tiesībsargs lūdza informēt, kā tiek sadalīti raidlaiki starp partijām par valsts finansējumu un pēc kādiem principiem tiek izvēlēts, kuras partijas aicināt piedalīties autorraidījumos. Tiesībsargs lūdza norādīt, vai Valsts SIA „Latvijas Televīzija” vadībai ir rezervētas tiesības uzraudzīt raidījumu saturu, kas tiek veidots par valsts finansējumu. Tāpat Tiesībsargs lūdza sniegt skaidrojumu, kā tika veidots finansējums priekšvēlēšanu debašu ciklam „Izvēlies nākotni!”, norādot, vai šis finansējums tika veidots no valsts budžeta, un gadījumā, ja tas tika veidots no valsts budžeta, norādīt, vai Valsts SIA „Latvijas Televīzija” ir vērtējusi raidījuma saturu un minētā ierobežojuma (partijām, kas pēc socioloģiskiem pētījumiem varētu pārvarēt 2 % barjeru) pamatotību.

2011.gada 12.augustā tika saņemta Valsts SIA „Latvijas Televīzija” 2011.gada 10.augusta atbilde Nr.458/1-5, kur sniegts skaidrojums par priekšvēlēšanu debašu cikla „Izvēlies nākotni!” dalībnieku atlases kritērijiem (skat. pielikumu).

Pienākums ievērot cilvēktiesības plašsaziņas līdzekļa darbībā ir noteikts Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumā, tā 24.panta pirmajā daļā paredzot, ka *„elektroniskie plašsaziņas līdzekļi ir brīvi un neatkarīgi programmu un raidījumu veidošanā un izplatīšanā, kā arī savā redakcionālajā darbībā, ciktāl tos neierobežo Latvijas Republikas Satversme, šis likums un citi likumi, valsts tehniskie standarti un Latvijai saistoši starptautiskie līgumi”*, savukārt otrajā daļā noteikts, ka *„elektroniskie plašsaziņas līdzekļi, respektējot uzskatu daudzveidību, aizstāv neatkarīgas, demokrātiskas un tiesiskas Latvijas valsts ideju, ievēro cilvēktiesības un darbojas Latvijas sabiedrības interesēs”*. Šajā gadījumā ir izvērtējama līdztiesības principa ievērošana attiecībā uz iespēju

došanu politiskajām partijām un politisko partiju apvienībām, kas kandidē vēlēšanās, piedalīties Valsts SIA „Latvijas Televīzija” veidotajos raidījumos. Latvijas Republikas Satversmes 101.pantā garantētas tiesības *„ikvienam Latvijas pilsonim ir tiesības likumā paredzētajā veidā piedalīties valsts un pašvaldību darbībā, kā arī pildīt valsts dienestu”*, savukārt Latvijas Republikas Satversmes 91.pantā noteikts, ka *„visi cilvēki Latvijā ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā. Cilvēka tiesības tiek īstenotas bez jebkādas diskriminācijas”*. Tiesiskās vienlīdzības princips Satversmes 91.pantā sastāv no diviem atšķirīgiem, bet funkcionāli cieši saistītiem noregulējumiem. Satversmes 91.panta 1.teikumā noteiktais līdztiesības princips (t.i., tiesības uz vienlīdzību likuma un tiesas priekšā) ir galvenais tiesiskās vienlīdzības principa elements. Turpretim Satversmes 91.panta 2.teikumā noteiktais diskriminācijas aizliegums ir tiesiskās vienlīdzības principa palīgelements, kas noteiktās situācijās palīdz realizēt līdztiesības principu ¹.

Valsts SIA „Latvijas Televīzija” 2011.gada 10.augusta vēstulē Tiesībsargam Nr.458/1-5 norāda, ka 2 % barjera priekšvēlēšanu debašu ciklam „Izvēlies nākotni!” tika samērota ar „Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likumā” noteikto par valsts finansējuma piešķiršanu. „Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likuma” 7.panta pirmā daļa nosaka, ka *„Valsts budžeta finansējumu piešķir politiskajai organizācijai (partijai), par kuru iepriekšējās Saeimas vēlēšanās nobalsojuši vairāk nekā divi procenti vēlētāju, 0,50 latu apmērā kalendārā gada laikā par katru iegūto balsi”*. Šajā gadījumā, kā izriet no augstāk minētā Valsts SIA „Latvijas Televīzija” skaidrojuma, priekšvēlēšanu debašu ciklam „Izvēlies nākotni!” ir izvēlēti dalībnieki pēc tā brīža socioloģisko pētījumu rezultātiem, kuri pārsniedza 2 % barjeru, salīdzinot divu socioloģisko pētījumu firmu datus „Latvijas Fakti” un „SKDS”. Šādu pieeju nevar uzskatīt par pielīdzinātu „Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likumā” noteiktajam regulējumam, jo saskaņā ar šo normatīvo aktu finansējums tiek piešķirts politiskajai organizācijai (partijai), par kuru iepriekšējās Saeimas vēlēšanās nobalsojuši vairāk nekā divi procenti vēlētāju, nevis partijai, par kuru pēc socioloģiskiem pētījumiem varētu nobalsot vairāk kā 2 % vēlētāju gaidāmajās vēlēšanās.

Kā izriet no lietas materiāliem, priekšvēlēšanu debašu ciklā „Izvēlies nākotni!” tika veidoti 10 raidījumi partijām, kuras pēc socioloģisko pētījumu datiem pārsniegušas 2 % barjeru, savukārt partijām, kuras pēc socioloģisko pētījumu datiem nav pārsniegušas 2 % barjeru, tika veidoti 2 raidījumi 2010.gada 26.septembrī un 2010.gada 15.septembrī, līdz ar to var konstatēt, ka nav piešķirts līdzvērtīgs raidlaika apjoms visu partiju pārstāvjiem priekšvēlēšanu debašu ciklu raidījumu veidošanā. Socioloģiskie pētījumu dati nevar tikt uzskatīti par objektīvu kritēriju, lai nošķirtu, kurai no politiskajām partijām un politisko partiju apvienībām, kas piedalās vēlēšanās, ir tiesības paust viedokli priekšvēlēšanu raidījumā televīzijas kanālā, kam ir piešķirts valsts finansējums sabiedrības informēšanai.

¹ Skat. arī Egils Levits, „Par tiesiskās vienlīdzības principu”, Latvijas Vestnesis, 08.05.2003., Nr.68 (2833).

Valsts SIA „Latvijas Televīzija” 2011.gada 10.augusta vēstulē Nr.458/1-5 norāda, ka priekšvēlēšanu debašu ciklam „Izvēlies nākotni!” tika izmantoti virsplāna ieņēmumi no politiskās reklāmas. Tomēr ir jāņem vērā, ka politisko priekšvēlēšanu raidījumu izveidē Valsts SIA „Latvijas Televīzija” būtu jāpilda objektīva informācijas nesēja funkcija. Eiropas Cilvēktiesību tiesnesis, tiesībzinātnieks E.Levits ir uzsvēris, ka *„brīvi mediji, brīva prese demokrātiskā sabiedrībā ir ne vien indivīda brīvības izpausme (cilvēktiesības), bet tiem ir arī noteikta politiska funkcija — nodrošināt sabiedrību ar informāciju, veicināt brīvu viedokļu apmaiņu, sabiedriskās domas veidošanos. (...) medijiem, presei, tāpat kā citām demokrātiskās valsts iekārtas institūcijām, ir arī sava daļa politiskās atbildības par šīs iekārtas funkcionēšanu”*.² Sadalot raidlaikus informācijas izplatīšanai, valsts finansētam plašsaziņas līdzeklim ir pienākums ievērot Satversmes 91.pantā noteikto līdztiesības principu un raudzīties, lai partijām būtu dotas līdzvērtīgas iespējas paust sabiedrībai savu viedokli, neskatoties uz socioloģisko pētījumu rezultātiem. Minētais attiecas gan uz nosacījumu noteikšanu reklāmas ievietošanai, gan uz raidījumu veidošanu, kas tiek finansēts no raidorganizācijas budžeta. Šajā gadījumā sabiedrībai ir tiesības prasīt no valsts finansētās raidorganizācijas objektīvu un taisnīgu pieeju kritēriju noteikšanai dalībai raidījumos, neizpētot finansējuma nianšes, vai konkrētais raidījums ir finansēts no valsts budžeta, vai no finansējuma, kas saņemts par reklāmas ieņēmumiem.

Ņemot vērā minēto, Tiesībsargs pabeidz pārbaudes lietas Nr. 2011-202-26I izskatīšanu, konstatējot līdztiesības principa pārkāpumu Valsts SIA „Latvijas Televīzija” rīcībā, veidojot priekšvēlēšanu debašu ciklu „Izvēlies nākotni!” 2010.gadā un norādot, ka, nosakot kārtību, kādā tiek piešķirtas tiesības politikajām partijām un politisko partiju apvienībām piedalīties valsts televīzijas veidotajos priekšvēlēšanu raidījumos, ir ievērojams Satversmes 91.pantā noteiktais līdztiesības princips un Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 24.pants.

Ar cieņu,
Tiesībsarga vietā

V.Slaidiņa

² Egils Levits, 2001. gada 30. janvāris, „Diena”, „[Kas vērsim, kas Jupiteram](#)”.